

Ese de dóne ori in septemana:
Joi-a si Dominic'a.

Pretiulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
„ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Correspondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina“ in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl., éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiulu publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Dd. prenumeratori, cari nu capeta cutare numeru, ii roghamu se reclame indata spre a li se spedá. Domnilor prenumeratori nuoi, li potemu servi cu esemplarie complete incependu de la nr. 1.

Teologi cu clase, séu fora?

Articululu din. nr. 2. alu „Luminei“, referitoriu la primirea teologiloru, au ajunsu dejá multe discussiuni publice: Firesce cà si in meritulu acest'a se ivira: „quot capita, tot sensus.“

Vreu se vorbescu si io la cestiunea acest'a, càci nu este de interesu numai pentru unu momentu, ci pentru viéti'a clerului.

Ni este cunoscutu, cà parerea prima fuse, ca decisiunea sinodului eparchiale se se modifice. Dar ce vom representá prin acest'a in antea lumei moderne, de càtu: *slabitiune multa si neincredere in noi insine*, si cà éra si amu voi se mergemu inderetru, unde am fostu cu 20-30 de ani, candu spre scaderea natiunei nóstre se imbuldiau aspirantii la teologi'a din Aradu càta frundia si iérba! candu pe stratele Aradului acceptau septemane intregi sentintiele de primire: in ismene si cu traicutiele pe spate, si dupa ce acestea li se spuneau: o luau alungulu càtra mamulari (negotiatorasi) si numai de càtu prin càte-va tiundre, cum le numiau, se straformau. Astfelu erau apoi „alesii prin sórte!“ Astfelu se compunea institutul nostru teologicu din Aradu! Toti o scimu acest'a, si de asie ceva se nu ne ferimu?!

Intr'adeveru! durerosé au fostu faptele trecutului: se multumimu Domnului, cà am scapatu de densele, dar se nu le repetimu fara de lipsa in di'a de astadi sub ochii aceluor teneri, cari intr'acést'a ar vedé numai o satira pentru chiamarea careia se dedica cu atát'a amóre.

Pana a nu se aduce asemenea decisiune durerosá, credemu cà suntemu in drepta: „a ne vaierá, noi cei ce sentimu dorere.“

Unu poporu, numai astfelu va se devina cultivitu, déca va avé preoti culti. Despre acést'a ne convingu singuratecele comune. In acea comuna, unde preotimea este culta, si poporulu este mai aventatu in cultura; in stare materiala si moralitate; éra unde preotimea e neculta — si poporulu este mai necultu, mai seracu si mai desmoralisatu: càci preotulu se póte considerá si de oglind'a poporului seu, et vice versa. Biseric'a cu totu dreptulu póte pretinde de la preotu se fia oglinda frumósá.

Avendu dara oficiulu preotiescu astfelu de detorintie, cea d'anteia conditiune i se póte impune ca *mai nainte de ce ar invetiá pre altii, pre elu insusi se se iee sub examinare stricta*; càci numai schintéu'a póte se produca focu; viéti'a — viéti'a; amóre — reciprocitate, cu unu cuventu numai celu ce are, póte se dee. Prin urmare si in institutul teologicu numai atari teneri sunt de a se primí, — cari promitu prin insusirile loru d'a propagá moralitatea si cultur'a, cari sunt capaci de sciintiele teologice, cari sunt gimnasisti absoluti. Ací póte fi cà se va incercá cineva se-mi replice cà si cei fora de clase potu fi capaci de carier'a preotiesca. Nu me indoiescu, cà sunt si esceptiuni dela regula; ar fi insa durerosu, déca noi chiar esceptiunile le-am luá de regula, si am crede prin urmare: cà deschilinitu cei fara de clase potu fi buni preoti. Déca acést'a s'ar esecutá apoi in tóte consecintiele ei, am ajunge se spargemu scólele, pentrucá, vedi bine, cei fara de scóle sunt geniali.

Déca e se avemu preoti neculti, nu ni mai trebuescu legi si statutu organicu, càci ei nu-lu vor intielege.

FOISIÓRA.

Parere asupr'a cartii: „Metodul pertractarei Legendariului I. (Abecedariului) de Stefanu Popu.“

(Voindu mai cu de o meruntulu a ni dá parerea asupra acestei carti, am provocatu pre unu veteranu in faculu acest'a si in limba a ni impartesi parerea sa, in interesulu cartii, si alu invetiatoriloru respective invetiamentului. — Acelu veteranu laudandu cuprinsulu cartii si animandu pre invetiatori a si-o procurá si studiá, afla si unele sminte, — usioru de indreptatu, — dara cu o cale se immite a descoperi si unele sminte ortografice si limbistice sustienute si imitate de multi. Deci primiramu, si tipiramu acésta parere asiá precum e scrisa, adeca fara *u* la artici, éra cu *u* numai la numele declinabile nearticulate, tare sustienendu elu acésta scriintia a fi fórté instructiva pentru a cunósce de locu numele nearticulate in *u* si articulate fara *u* prin ortografia, incungiurandu multimea de *u* finalu, prin ce ortografiei se dá o facia pré strigatória, éra fara atát'a: *u*, devine scriinti'a mai neteda, si ca se nu se dica, cà multu *u-lu-l-mu*. — Apoi cine scie nu va fi aplecata posteritatea a acceptá asta distingere importanta pentru ortografia. — Scrutatiunea in ortografia, pana limb'a e viua, — este a ni remané libera, si nime n'are dreptu a o impede-

cá. Mare castigu pentru invetiarea limbei jace si intru aceea, a cunósce de locu in scriintia ce este nearticulatu si ce e articulatu. *Redact.*)

Autorul cu petrundere logica a insiratu pe scurtu, dar bine tóte fazele si menuntisiele intr'o ordine naturala, ce trebe se percura invetiatoriul la instruirea intuitiva cu pruncii. — A aretatu calea, cum are invetiatoriul a desteptá in prunci facultatea intuitiva si cugetatória, memori'a si fantasi'a spre a-i aduce in stare de a *privi, cugetá si vorbi*, ce ne'ntréruptu continandu dupa unu metodu firescu trece la invetiarea *scriptologiei*, adeca deodata la invetiarea scrierii si cetirei nu numai mecanicesce, ci ne'ncetatu tredindu in mitea loru facultate de a se folosí prunci de cele invetiate prin intuitiune, a se folosí in viéti'a loru practica-sociala de cele invetiate prin ajutoriul scrierii, cetirei si calcularii.

Ca invetiatorii mai slabuti, au cei ce n'avura ocaziune a se pregati de invetiatori in atare institutu pedagogicu, se póta mai usioru cuprinde si petrunde intielesul acestei carti, ar fi de doritu, ca de dupa acést'a pregatindu-se si unii si altii dintre cei mai destepti, in conferintiele invetiatoresci, ce se tienu din anu in anu, se arete practicesce si altor'a mai slabuti, cum este se fia manuata si intrebuintiata acésta carte, ca si acestia cetind'o apoi, singuri inca se o póta dejudecá, si intru propunere de dupa ea se se póta essercitá, prin ce din timpu in timpu totu la mai mare desteritate si perfectiune vor ajunge. Acel'a, care a luat pre sine sarcin'a invetiatorésca, are a-si aduná tóte midilócele spre a ajunge la scopul doritu, care este a nu fi numai invetia-

Déca inse sinódele nóstre au datu poporului unu statutu, sunt deobligate moralmente se li dee acum si preoti de aceia, cari ilu intielegu, sciu, si potu se-lu essecute. —

Josifu J. Ardelénu candidatu la pr ootia

Justificare.

Cetimu in „Albin'a“ din 1/13 octobree a. c. urmatoriele:

(„La alegerea de episcopi si presbiteri in biserica orientala-crestina.“) In foisior'a unui mai recente nru (8) alu Luminei din Aradu, invetiaturu nostru dnu protopopu Meletiu Dregheciu, publica unu articlu, intru carele pe teneiulu mai multoru canóne citate, se nisuesce a areta ca: *procedur'a canonica la noi, din timpurile cele mai vechi si pana in cele mai noue — a fost, ca pre eppu se-lu aléga sinodulu episcopescu, si metropolitulu se-lu intáresca, éra pre preoti se-i aléga presbiterii.* — Nu potém avé la ním'ca in contra parerei acesteia; am cetit'o si am putém de la mai multi barbatu noi si vechi ai bisericeii. Numai un'a nu ni se impare oportunu, ca astadi, in timpul *reactiunii generale*, se se publice intr'o foia bisericesca, ce este espresu destinata pentru aperiarea constitutiunii nóstre bisericesci — acea opiniune, fora nici o reserva si reflexiune. Déca dlu protopopu alu Temisiorii a aflatu de bine, a ignorá totalmente *datele si argumintele contrarie*, cari sunt fórte multe si fórte momentóse, — foi'a bisericesca, chlamata a aperiá constitutiunea nóstra, asemenea contraria, trebuiá mácar atát'a se constatedie, pentru d'a preveni amagirea crestinilor, ca — cele aduse de dlu protopopu Dregheciu — mai au si alta splicatiune si alta aplicare in trecutu, ce nu tocmai ni le areta in contras cu legea, cu constitutiunea nóstra. Ocupatiunile nóstre in presinte nu ne iérta, a ne apucá se adunámu si se aretámu publicatiunii nostre datele si argumintele contrarie, esplicatiunile si ilustratiunile canóneloru prin casuri concrete, prin cari se póte dovedí chiar ca lumin'a sórelui ca, constitutiunea nóstra este tocmai in adeveratulu spiritu alu canóneloru, numai cátu regulata in essecutare — dupa recerintiele timpului modernu. Si pana candu inse prin noi séu prin altu-cineva, mai competinte de cátu noi, se va suplini acésta necesitate, si se va constata adeverat'a natura si adeverat'a legatura a canóneloru d'asta calitate, — noi ni anunciamu reservele nóstre facia de alegatiunile si deductiunile unilaterali ale multu stimatulu protopopu Dregheciu.“ —

Pana aci „Albin'a“, care nu afa cu cale cumca „Lumin'a“ a publicatu fora reserva si fora reflexiune disertatiunea parintelui Dregheciu. Am avutu inse motivele nóstre, si a nume:

Déca noi am face reflexiuni tuturoru corespundintiloru si tuturoru colaboratoriloru nostri, nu e cine se ni garanteze ca loru nu li s'ar urí de atát'a dascalitura prin notitiele redactionali, si ca apoi nu ne-ar parasí, de am ajunge noi singuri se discutem tóte, si astu-feliu ar urmá nisce discussiuni póte unilaterali ce nu e intru interesulu causei.

Chiar déca nu ne ar parasí, si chiar déca ni-ar recunóscé poterea autoritativa de a-i intrerumpe necontentitu prin notitie, totu-si acést'a ar remané unu slabu testimoniú despre gravitatea nepartialitatea si tolerantia nóstra facia cu parerile altor'a. Celu

toriu cu numele, ci a totu invetiá si ceti si singuru, cáci numai atunci va fi in stare a turná invetiaturi in mintea pruncilor candu elu insusi va avé destule cunoscintie recerute unu invetiaturu. Lenea dara trebue desbracata si scuturata ca pulberea de pe haine, — intipuirea la multi de a nu voi mai departe a se perfectoná, cá sciu destule, trebue delaturata.

Invetiaturu dara din acésta carte se potu pré bine pregati in Metodulu scriptologiei, convingendu-se despre aceea cum trebue se fie scól'a, ca pruncii se traga folosu din cele invetiate, si se-i traga inim'a si dupa incheierea cursulu scolicu a nu lasá uitarii scrierea, cetirea si calcularea, de cari omul in viét'i'a sa are mare trebuintia. Tóta desteptarea locuitoriloru intr'o comuna, in cátu ambla séu au amblatu ca prunci la scóla, aterna dela invetiaturu istetiu si diliginte, precum prosti'a si intunecarea lucuitoriloru mare parte se atribue invetiaturiloru leniosi, pucinu pregatiti, si dedati a ambla dupa alte trebi de multe ori degradatorie de demnitatea invetiaturéscu, ba si omonéscu, decátu a se ingrigi de perfectiunea sa, si de scóla, precum se recere. — Ascemonea invetiaturu, déca preotul, déca antistia si alti fruntasi ai comunei i intindu mana de ajutoriu spre inaintarea invetiaturu, are grea respundere innaintea lui Ddieu, si a ómenilor déca nu-si implinesce detorint'a, deci mai bine se paraséscu asta nobila si conscientiósu cariera, de cátu se stórca plat'a cea scumpa fara a fi demnu de ea. — Unde inse lenea, necapacitatea si negrigea invetiaturu de scóla este pestrecuta cu vederea de preotu, ori preoti locali, antistia si alti fruntasi, ori sustienute

ce n'are paciint'a se asculte p arerile altor'a, n'are apoi dreptulu ca se-si spuna parorea sa.

Déca am fi facutu reflexiuni, atunci „Albin'a“ n'ar fi avutu cauza ca se promita o disertatiune noua de dreptu canonicu in contra parerii parintelui Dregheciu, atunci adeca natiunea ar fi remasu lipsita de productulu canonicu ce-i promise „Albin'a“. — Din procedur'a reá, nu se nasce ceva bine. Éra cumca noi am procesu bine, dovedesce promissiunea „Albinei“ cá are se ni se imbogatiésca literatur'a dreptulu canonicu; — precum preste totu, in a nóstra modesta parere, nu este buna maniera ca prin note indata se inchidemu discussiunea, carea cine scie cátu de importanta, frumósa si salutaru are se urmeze, si cine scie cáti si cu ce lumini au se partecipe.

Cumca „Lumin'a“, prin publicarea amintitulu opu alu Dregheciu, ar fi luatu o atitudine contraria constitutiunii nóstre bisericesci, — se ni fie iertatu a negá, si éca pentru ce: Veri ce opu de dreptu canonicu va luá „Albin'a“ in consideratiune (numai nu fie dintre celea cari nu stau in stadiulu actualu alu literaturéi) se va convinge cumca dialect'a in cutare cauza bisericesca, si-are de recerintia prima: culégerea materialulu intregu canonicu, referitoriu la acea cauza, apoi urméza celea lalte dóue recerintie ale dialecticeii, si numai dupa ce s'au satisfacutu tuturore recerintieloru, vine indreptatirea de a face conchisiune. Parintele Dregheciu au facutu numai ceva pentru recerintia prima; lasandu-si pre alta data séu altor'a a mai adauge pana se ajunga a face conchisiunea. Deci cum s'ar poté se fie comdemnatu, dsa séu noi, pana ce conchisiunea anca nu este?!

Ce se atinge de amagirea crestiniloru, déca i-am presupune atátu de creduli, am poté ajunge ca, de frica si téma, se nu discutam nemica. La tóta intemplantia, candu ar fi periclu de amagire, „Lumin'a“ nu va lipsi de la detorint'a ei.

Acum cá aretámu motiveru, pentru cari noi, — intru interesulu libertatei si alu tolosulu discussiuniloru, si spre incuragiarea scrietoriloru cátu mai numerosi — ne felicitámu cá avemur nr. alu 11. fora se fimu fostu siliti a intrerumpe pre cineva, si pana candu numai se póte, ne retienemu de a face notitie, acum acceptámu cu placere judecat'a stimatei „Albine.“

Radmanesci, 26 Septembrie, 1872.

Intielegendu despre santirea edificiuulu scólei din comun'a Vizna, comitatulu Temisioru, me presentaiu acolo la s. biserica, unde spre marea mea bucuria si mangaiare, aflaiu biserica desu indesata de poporu, si pre bravulu protoparinte districtualu Ionu Tieranu, carele ocupase scaunulu primu dela stran'a drépta- Trei preoti imbracati in ornamente bisericesci de serbatóre, celebrara s. liturgia. Pruncii de ambele sesse si mai alesu fetitiele, cantara ceremoniele pre cátu numai se póte de frumosu. — Rev. Dnu Prot., desi vechiu de dile, dara activu, energiosu, si neobositu in oficiulu seu, desi eramu mai multi invetiaturi si cantareti, totusi densulu cantá Irmosulu, Simbolulu Credintiei si Tatalu nostru, cu indatinatu-i versu melodiosu si placutu. La timpul „pricesnei“ intorcendu-se catra poporu: tienú una cuventare fórte patrundietoria si acomodata giurstariloru, despre luminarea poporulu nostru dreptu maritoriu, despre cercetarea bisericeii, tramiterea

de ei, acolo se sciti, cá prosti'a, beti'a, immoralitatea si datine rele sunt insusirile locuitorilor, coplesindu-i seraci'a pana la perire.

Nu potemu a nu atinge totu-si din acésta carte si unele sminte ortografice, ba ici si colu si stilistice, cari invetiaturu minte cuprinsul, dar ici cel de laudatu, usioru le vor poté indreptá si singuri de si ar fi de doritu, ca o carte scolastica ce vine in mana unu invetiaturu, dar mai vertosu in manele pruncilor, se fia scutita de sminte ortografice, ca nu acestia prin intuitiune — aflandu in alte cárti, altcum scrise unele cuvinte, se vina in confusiune si la indoieála despre aceea, cá cutare cuventu intr'o carte se afla altcum scrisu, si in alt'a éra altcum, ba uneori in un'a si aceea si carte la unu locu atare litera e schimbata cu alt'a, si nu e totu aceea, ce este la altu locu. — Interpunctiunile inca ar fi a nu se eslasá in asia locuri, unde se ceru a fi puse, ca si aceste se fia invetiate prin intuitiune.

Prescindemu dela acelu purismu etimologicu, unde dámu de cuvinte, la cari s'a repusu l, altcum, prin mai usiora eufonia si usul limboi, parasitu. — Acestu purismu ar fi a se amená — acum mai vertosu — pana la scólele mai innalte, pentru scólele elementarie ar fi mai cu scopu a scrie precum vorbesce poporul si sunt si pruncii de a casa dedati a vorbi, cá prin repunerea lui l pr. mangaliore, liusioru, fililor, calilor s. a. numai se ingreunéza cetirea, si pruncii se si indoiescu a invetiá se pronuncie asemenea cuvinte altcum, decum le audira pe a casa. — Avemu noi destula greutate cu: a e candu au sunetu obtusu si nasalul mai vertosu, déca n'au de asupr'a pusu semnul obtusitatii si

tineretului la scôla, si cu unu cuventu de totu ce e banu, morali frumosu si folositoriu; prin ce au si meritatu onôrea si recunoscintia tuturor celor de fatia. La timpulu seu, Rev. Dnu. Prot. imbracandu-se in ornamentele sale bisericesci, impreuna cu preotii si cu totu poporul, intre bubuitulu tréscurilor, si tragerea clopoteloru merseramu la edificiulu scôlei; e unu edificiu frumosu si maretiu in astfelu de comuna, care intru adeveru face onôre locuitorilor Vizmani. In localitatea de invetiamentu la mésa gata Rev. Dnu. Prot. santi ap'a intre cele mai frumóse ceremouii, si bubuitulu tréscurilor si alu pusciloru, dupa santirea scôlei, Rev. Dnu. Prot. tienù a dóu'a cuventare poporului despre insemnetatea scôlei, si detorintiele parintiloru in privintia cresterii prunciloru, apoi multiemi ferbinte Inaltiatului Imperatu pentru parintesc'a bunetate si ingrigire ce au aretatu si aréta catra tóte popórele sale facia de luminarea si fericirea lor! la ce poporul adunatu strigá de repetite ori: Se traiésca Inaltiatulu Imperatu! Dupa acést'a doi invetiacei alesi, pe rondu tienura dóue cuventari, un'a adresata Rev. Dnu Prot. in semnu de multiamita pentru ostanél'a sa; éra alt'a adresata Dlui preotu localu Procopiu Lelescu, si poporului pentru ostanenele si spesele puse la radicarea edificiulu scolaru. Ambele fusera primite din partea tuturor'a cu cea mai via placere. Urmá apoi cantarea intraita „Multi fericiti ani.“ Intornandu-ne cu totii la s. biserica, dupa finitul s. liturgii, Domnulu preotu din locu, dede unu prandiu cuviintiosu, la care nu lipsira nici toaste, nici cantari natiunale si poporale, frumóse si acomodate.

Dupa prandiu, locuitorii fruntasi ai comunei Vizma se adunara in corpore la Dnu preotu localu, si prin bravulu economu Dionisiu Novacu multiamira Rev. Dnu Prot. pentru ostanél'a, buvointia si meritele sale ce le-au facutu pre terenulu bisericii si alu scôlei, si pentru suatulul parintescu. La ce Rev. Dnu Prot. respunse parintesco, multiamindu poporului adunatu atátu pentru onôrea aretata, câtu si pentru sacrificiulu la radicarea edificiulu scolaru ect. ect. la care poporul de mai multe ori respunse cu: Se traiésca! Dupa acést'a se aduná multime de tinerime si mai alesu fete, si cantara sub conducerea bravului loru invetiatoriu Joachim Boncea, unele piese natiunale si poporale atátu de armoniosu, in câtu secerara placerea tuturor'a, si se facú o bucuria generala.

Cu acést'a apoi ne despartiramu intre cele mai placute simtiri de bucuria pofindu toti din tóta anim'a atátu Rev. Dnu. Prot. câtu si unulu altuia multi fericiti ani.

Dee atotpotintele cerescu, la tote comunele nóstre Romane acestu zelu si bunavointia de a-si edificá astfolu de scôle, spre creșcerea tineretului, spre luminarea si fericirea natiunei.

Teodoru Stancu
docinte

Lipov'a in 27. septemvre 1872.

In nr. 95, alu „Fed.“ este o corespundintia anonima datata din Aradu, in care se desonésta asesorulu consist. Petru Popoviciu, — numindu-lu „censalu alu consistoriulu gr. or.

nasalitatii, destula greutate cu: *d, t, s* nainte de *i*, — greutate, cari nu se potu incungiuá déca *i* este totu deuna punctatu, pe *l* dieu, cà l'am poté incungiuá cu pruncii incepatori.

Prescindemu si dela scrierea cuvintelor: *dein, prein*, de dupa cum sunt formate prin compunere, in care forma asia scrise nu numai este cu greu a invetiá pruncii incepatori se le póta cu usiuretate ceti, ci acele facu greutate si adultilor, éra pentru poesia sunt impedecatórie. — Destul ar fi, déca invetiaceilor mai adulti candu au mai fundata cunoscintia despre limba si gramatica, se li se arete modrul compunerii lor, dupa cum chiaru se abatu si nu scriu puristii *d. e. carelui, càruí* dela care, carele, nu *cinelui* ci: *cui*, nu: *habebam* ori *avebam*, ci: *aveam* s. a. t. asiadara contrágera multor cuvinte, éra nu latirea, intinderea lor in vorbire si scriere, se poftesce de geniul limbei nóstre. Dara asia e uneori capritiul, pe unii ne impinge intr'o parte, pe altii in alt'a, si nu vremu a usiurá scriintia.

O rola minunata ca mai usioru intru pronunciaru are sunetu *i* pentru limb'a nóstra asia, câtu multe cuvinte in latin'a cu *i* limb'a nóstra le-a schimbatu in *e* pr. *digitus, nitidus; degetu, netedu; ligo, legu; gabinus, gabenu;* dara sunt si abateri, pr. *limpidus, limpedu; tener, teneru.* — Si éra cari in latin'a au *e*, pentru limb'a nóstra acestu *e* se schimba in *i*, pr. *intendo, intindu; prehendo, prendo, prindu prinsu; vendo, romane vendu, venda, se venda, vendiendu, vendutu, in alte tempuri si persóne e trece in *i* vinde. s. a. prin multe locuri in totu locul *e* lat, in *i* rom. pr. vindu s. a. *quene, mene, tene, sene, neque, s'au**

din Aradu, — si acusanu-lu catra ven. consistoriu, respective sinodu eparchialu, cà dsa cu ocașiunea esameneloru de cualificatiune tienute in 16. si 17. augustu a. c. — prin siarlaterfii si apucature au insielatu pre invetiatorii, cari au fostu la esamenu, luandu dela ei sume de bani, sub conditiunea de a li mediloci testimonie bune etc.

Deci ca on. publicu se nu fie sedusu a crede acestoru barfele malitióse, cari tientédia numai la petarea onôrei si caracterului numitulu d. invetiatoriu Popoviciu, subscrisulu, carele in acel'asi timpu am depúsu numitulu esamenu, impreuna cu mai multi frati colegi — Ve rogu dle redactoru ca in interesulu adeverului se binevoiti a publicá acésta corespundintia in pretiuitulu diariu „Lumina.“

D. invetiatoriu Popoviciu, posiede o parte considerabila din aparatele fizice, precum si o colectiune frumósa de felu rite minerale din diferente tieri, — cari dsa tóte si le-a procuratu cu banii proprii — ce i servece spre onôre. — Asia subscrisulu cu alti doi colegi, voindu a vedé in pracsu frumós'a colectiune de minerale, am mersu la d. Popoviciu in dí'a nainte de esamenu si l'am rogatu se ni le arete, ce densulu a si facutu din tóta anim'a descriindune si unele obiecte cu insemnetatea lor, pentru care ostenéla, in semnu de multiemita i-am oferitu ceva remuneratiune, dar densulu n'a voitu se primésca de feliu acelu ofertu dicendu: cà face acést'a numai din buna vointia, fara de a acceptá ceva remuneratiune dela frati sei colegi.

Din acestea dara se póte cunósce onestitatea ce-lu caracterisédia pe d. Popoviciu, càci déca a refusatu densulu ceea ce i s'a oferitu in semnu de recunoscintia, cum s'ar fi potutu incumetá se insiele pre unii invetiatori si se ié dela ei sume de bani prin apucaturi si siarlaterfii, cum dice „Federatiunea“? Bine voiésca dara acei docenti, a arétá onor. publicu pre aceia, cari dicu cà la esamenu au datu sume de bani dlui Popoviciu si a documentá despre aceea, càci la din contra, vor fi considerati, de nisce ómeni lasi si clevetitori, cari invidiédia caracterele superióre lor, cum este alu dlui Popoviciu. •

CONSTANTINU CRETUNU,
invetiatoriu.

VARIETATI.

= *Maestatea Sa imperatulu* petrece, dimpreuna cu famili'a, in Buda-Pesta.

= *In Spani'a* a eruptu éra o rescóla, acum cu tendintie republicame.

= *Intre Muntenegru si Turci'a* s'a inceputu unu resbelu. Septeman'a trecuta muntenegrenii ocupara trei sate de la turci.

= „*Quod uni justum, alteri aequum*“, este o massima a jurisprudentiei, care in Franci'a se aplica astu-feliu, cà pre candu principiloru din cas'a burbona si orleana li este permis a petrece pe teritoriulu francescu, pre atunci pe principele Napoleone, carele venise si elu in patri'a sa, domineca organele politiei francesci ilu escortara catra fruntariile Suitierci.

schimbatu in: *cine, mine, tine, sine, nice*, ba chiaru nici (mai pucinu cu o silaba), pentru cà *i* este unu sunetu mai usioru | de câtu *e*, de aceea se si diumetatiesce, ba chiar se aude din *i* numai a-patr'a, a opt'a, dóra si a siesprediocea parte ca in musica unele tonuri, pana in fine nici nu se aude, pr. lei (*i* diumetate *j* lat) *luminí, radecini* (*i* in fine mai pucinu), *membrii, lotrii*, dela membrul, lotrul cu *i* finalu chiar neaudibilu, dara dela: *lotria, lotrii, domnia, domnií* cu *i* finalu diumetatitu. — Chiaru asia e si cu *u*.

Suntem dara de parerea a se scrie, *cine, mine, tine, sine, nice* ori mai scurtatu: *nici, prins*, nu *prensu*, càci *i* in tóta intemplarea dupa valórea sa e o litera mai usióra de câtu *e*, de aceea a si adoptat'o limb'a nóstra; destulu e déca scimu cà sunt compuse din: *ce, me, te, se, ne*, cu *e* schimbatu in *i* pentru usiuretate. —

Si déca *i* in limb'a latina nu totu deuna la noi se schimba in *e*, asia se nu scriemu: *stensu*, ci *stinsu* dela *exstinguo, stingu*, nu *arepi*, lat. *alipes* dela *ala et pes*, ca *aripatu* la *pitióre arepi*, — autorul se abatu dela acést'a scriindu: *nisuiésca* pentru *nesuiésca* dela lat. *nitor, nisus, nisum*; atunci se nu ne mirámu, déca aflámu la unii: *videmu, videti, vinimu, viniti, tñneru*, pentru *vedemu, vedeti teneru*, s. a.

Va urmá.

= In diet'a unguéscă se debate adres'a. Deputatii romani Bonciu si Cosma, au propus unu micu emendamentu si au cadutu. Despre reforme economice si finantiare, ce ne-ar interesá pre noi, adres'a tace.

× *La o statistica de scóle* lucra ministeriulu reg. ung., avendu de cugetu s'o astérna dietei. Se vestesce că va fi unu opu fórte voluminosu, si că va se contiena si monumintele istorice a caror'a pastrare este intru interesulu tierii si alu sciintiei.

= *Ovreesce*. Unulu dintre cele mai mari díarie ale nemtiloru din Vien'a este „Tages-Presse.“ In nrlu seu din 9. octobru, in trei articli de fondu dupa olalta, aduce citatiuni din Testamentulu vechiu si din Talmud, la cari se provóca casí la autoritate. Bi-etii nemti, adi mane nu-si vor mai intielege literatur'a lor, déca nu vor invetiá Talmudulu. Vor cautá se invetie Talmudulu, nu de dragulu ovreiloru, ci de necesitate literaria nemtiésca. — Avemu se insemnamu, că totu in acelu nru, provóca si la istori'a bisericeii crestine dar numai pentru a-si bate jocu de preotii rom. catolici din seclulu alu 15. si pentru ca se numésca de „asini“ pre cei ce astadi se intrunescu in casinele catolice.

= *O cuventare epocala*, s'a rostitu in diet'a unguéscă, de Ioane Gozmanu, deputatulu romaniloru de pe Crisulu rapede. Acest'a, dupa multe digressiuni, si-a sfarsitu cuventarea cu aceea, că densulu are dóue natiunalitati, adecá pre langa cea romana mai are si „nationalitatea magiara, pre carea Ddieu s'o traésca. Sér'a buna.“ — DSA face epóca retorica intr'atát'a, in câtu pana acum'a in diet'a unguéscă nu erá datina a se toastá neci pentru individi nici pentru cutare natiune.

= *Politecnicul din Vien'a*, in anulu scolaru 187 $\frac{1}{2}$ au avutu 857 de scolari, dintre cari 632 au frecuentatu scól'a de geometri, 42 cea de architecti, 78 cea de machine, 61 au fostu in scól'a chemica-technica, 34 scól'a generala (de candidati la profesura.)

= *Bugetulu Ungariei pre anulu 1873* este astu-feliu:
Spese receru de totu 256. 950. 053 fl. v. a.
Venitele statului sunt de totu 234. 786. 581 fl. v. a.
Deci remane unu deficitu de 22. 163. 472 fl. v. a.

= *Proieptulu de lege despre universitatea sciintieloru din Clusiu* diet'a l'a primitu intregu si nemodificatu asia precum ilu publicaramu in unu nru trecutu. Diariulu oficiale alu regimului aduse degiá denumirea profesoriloru la tóte facultatile. Sunt nume necunoscutu, séu fórte putienu cunoscutu si numai in cercuri anguste, dar nici unulu din sirulu scrietoriloru mai de Dómne-dá. Nici unu romanu nu este numitu la acésta universitate ci numai unguri, nemti si slovaci, adunati de prin Posionu, Pesta, Siarospatacu si Clusiu. Catedr'a de limb'a si literatur'a romana, precum si catedr'a de dreptulu bisericescu orientalu, si cea de statistica, sunt neocupate.

= Primulu volume din insemnat'a opera a Domnului Michailu Cogalnicénu; „*Cronicele Romaniei*“ séu „*letopisitiele Moldo Romaniei*“ au aparutu dilele aceste de sub tipariu. O asemene opera e unu evinémentu. Ea a fostu tiparita pentru prim'a óra acum doue-dieci de ani, si se retiparesce acum a doua óra, adaogita, inzestrata cu note, biografii si fac-simile, cuprindendu mai multe cronice ne publicate inca, si ca adausu *tablele istorice* ale Romaniei de la 1766 pana la 11 Februarie 1866. Primulu tomu cuprinde aceste materii; „Prefacia. — Cuventu introductivu la Istori'a Nationala. De *Michailu Cogalniceanu*. — Carte pentru descalecatulu d'anteiu alu Moldovei. De *Mirone Costinu*. — Carte pentru descalecatulu d'anteiu alu Moldovei. De *Nicolai Costinu*. — Fragmentulu Croniceii atribuita lui *Nicolaiu Milescu*. — Domnii Moldovei (1354—1594). De *Vorniculu Grigorie Urechia*. — Letopisetulu Moldovei (1594—1662). De *Logofetulu Mirone Costinu*. — Apendice.“ Amu fi voitu se publicámu prefaci'a acestei editiuni, tórté interesanta din mai multe puncturi de vedere, dara lungimea sa si strimntulu spatiu alu jurnalului nostru ne-a opritu. Acést'a opera nu se recomanda. Ea e destulu de mare spre a se laudá prin numele autorului si prin ea singura. Totu ce putemu dice este, că acél'a din romani, care nu va ave o in biblioteca, va fi lipsitu de unu tesauru preciosu. (,Telegrafulu“ din Bucuresci).

CONCURSU.

Pentru vacant'a Parochia din *Selciv'a* — indiestrata cu emolumintele anuali: 30. jugere pamentu, birulu dela 120. case, si stola indatinata, pana in 14. Octovru a. c. candu se va tiené si alegerea.

Doritorii de a ocupá acést'a parochia sunt avisati recursurile lor, provédute conformu Statutului organicu, si adresele catra Sinodulu parochialu, a le substerne Dlui protopresviteru tractualu alu Lipovei Ioanu Tieranu.

Selciv'a in 14. Septemvru 1872. **Comitetulu parochialu.**

3—3

Cu scirea mea **Joanu Tieranu** m. p. Protop. Lipovei.

Cu tipariulu lui **Stefanu Gyulai**. — Proprietatea si editur'a diecesei aradane. — Redactoru respunditoriu **Georgiu Popa (Pop.)**

1—3

CONCURSU.

Devenindu vacanta parochi'a din *Soldabagiu Cottu* Bihorului protopresviteratulu Luncii, cu acést'a se escrie concursu pana 22. Octobru a. c. cal. vechiu. candu va fi si alegerea.

Emolumintele sunt: pamentu aratoriu de 8 cubule si unu lantiu de fenu, dela 80 case câte o vica de bucate, scólele indatinate, lemne pentru focu, casa parochiala cu dóa chilii, gradina pentru legume.

Doritorii a recurge la acésta parochia au a-si trimite recursurile sale instruate dupa statutulu organicu catra d. protopresviteru alu Luncii in Oradea-Mare. Datu in *Soldabagiu* 22. Septemvru 1872

Comitetulu parochialu

Cu contielegerea si invoirea mea: **Gavriilu Netyo**, protop. Luncii.

Concursu.

Pentru ocuparea postulu invetiatorescu la scól'a elementara gr: or: romana din comuu'a *Calacea*, se escrie concursu pana la 28. octobru st v. 1872. Emolumintele salariului anulu in báni: 126 fl v. a: 2 $\frac{1}{2}$ jugeru de fenetia, $\frac{3}{4}$ de gradina, 60 meti de grau, 80 pundi de sare, 100 pundi clisa, 25 pundi lumini, 3 orgii de lemne si 8 orgii de paie, precum si cortelu liberu.

Doritorii de a fi alesi sunt avisati a-si trimite recursurile lor instruite cu tóte documintele prescise de statutulu organicu subscrisului pana la terminulu susu fipsatu.

Timisiór'a in 27. Setemvrie 1872

In contielegere cu comitetulu paroch. **Nicolau Cosariu**, inspectoru cer. de scóle
1—3 vice-notariu comit.

CONCURSU

Mutandu-se invetiatoriulu *Georgiu Dirlea* din *Zimbru*, statiunea invetiatoresca de acolo a devenitu vacanta; deci pentru implerea acesteia se deschide concursu pana la 8 Octobru v. a. c. in care di se va face alegerea.

Emoluminte sunt: 160 floreni v. a. bani; 10 cubule de bucate, diumetate grâu, diumetate cucuruzu; 12° de lemne si cortelu liberu cu gradina de $\frac{1}{2}$ jugeru. Competitorii acestei statiuni au de a-si tramite suplicele provédute cu prescisele documinte pana la prefiptulu terminu — la subscrisulu inspectoriu in Iosasielu. — Se poftesce ca celu alesu legalmente indata se-si ocupe postulu, ca asfeliu invetiamentulu se nu sufera scadere. — *Zimbru* la 20 Septemvru 1872.

3—3

Comitetulu parochiale

In contiesegere cu **Ioane Munténu** m. p. Inspect. cere de scóle

132/1872

Concursu.

Se deschide pentru ocuparea statiuniloru invetiatorescu din inspectoratulu Luncii:

1. Burzucu cu salariu anulu 60 fl. v. a. 30 cubule bucate, 4 orgii de lemne, 12 jugere de pamentu aratoriu si cortelu liberu.
2. Chiraléu 27 fl. v. a. 16 cubule bucate, 4 orgii de lemne 1 jugere de pamentu si cortelu liberu.
3. Chiribisiu 50 fl. v. a. 12 cubule bucate, 4 orgii de lemne, 2 jugere pamentu de fenatiu, cortelu liberu.
4. Chislazu 32 cubule de bucate, 10 jugere de pamentu.
5. Dernisior'a 30 fl. v. a. 12 cubule bucate, 10 jugere de pamentu, cortelu liberu.
6. Fancic'a 40 fl. v. a. 15 cubule bucate, 3 orgii de lemne, 5 jugere de pamentu si cortelu liberu.
7. Iteu 18 fl. 40 cr. v. a. 12 $\frac{1}{2}$ cubule bucate, 3 orgii de lemne, 5 jugere de pamentu, cortelu liberu.
8. Margine 20 fl. v. a. 8 cubele bucate, 3 orgii de lemne, 16 jugere de pamentu si cortelu liberu.
9. Saldobagiu 45 fl. v. a. 18 cubule bucate, 2 orgii de lemne, 2 jugere de pamentu.
10. Suiugu 40 fl. v. a. 22 cubule bucate, 5 orgii de lemne si cortelu liberu.
11. Voivozi 50 fl. v. a. 22 cubule bucate, cortelu liberu.

Doritorii de a ocupá vre un'a dintre statiunile acesteia au a-si asterne recursurile adornate cu documintele prescise in statutulu organicu la subscrisulu pan' in 15. octobru a. c. in Oradea-Mare.

Oradea-Mare, 15. sept. 1872.

2—3

In contielegere cu comitotele parochiale **Petru Suci**, inspectoru cerc. de scóle.